

UOT 37.

Nərminə İsrafil qızı Məmmədova
pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru

XXI ƏSR - TƏDRİS RESURLARI

Нармина Исрафил гызы Мамедова
доктор философии по педагогике

XXI BEK - УЧЕБНЫЕ РЕСУРСЫ

Narmina İsrafil Mammadova
PhD in pedagogy

03

XXI CENTURY - TEACHING RESOURCES

Xülasə. Məqalədə dövrün tələbləri nəzərə alınmaqla, müasir tədris resurslarının rolu, əhəmiyyəti və səciyyəvi xüsusiyyətləri diqqət mərkəzinə gətirilmişdir. Təhsildə tədris resurslarının tətbiqini imkanları və səmərəli yolları üzərində dayanılır, zəruri təkliflər verilir.

Açar sözlər: XXI əsr, informasiya cəmiyyəti, təhsilin məzmunu, tədris prosesi, tədris avadanlıqları, tədris resursları, müasir texnologiya

Резюме. В статье упоминаются роль, значение и специфические характеристики современного учебного оборудования и ресурсов (ИКТ) в соответствии с требованиями эпохи. Выделены вопросы, связанные с их применением в образовании, и внесены соответствующие предложения.

Ключевые слова: XXI век, информационное общество, содержание образования, учебный процесс, учебное оборудование, учебные ресурсы, современные технологии

Summary. The article mentions the role, importance and specific characteristics of modern teaching equipment and resources (ICTs) in line with the requirements of the era. Issues related to their application in education are emphasized and relevant proposals are made.

Key words: XXI century, information society, the content of education, teaching process, learning, teaching, teaching equipment, teaching resources, modern technology

"İnformasiya əsri", "Bilik əsri" kimi xarakterizə olunan XXI əsr dünyada, eləcə də Azərbaycanda cəmiyyət həyatının bütün sahələrində sürətlə inkişaf və köklü dəyişikliklərin baş verməsi ilə səciyyələnir.

Bu inkişaf və dəyişikliklər birbaşa elm və texnikanın sürətlə inkişafı, məlumata sürətli çıxışla bağlıdır. Bu dövrdəki dəyişiklik və inkişaf-la gündəmə gələn bir xüsusiyyət də informasiya cəmiyyəti anlayışıdır. İnformasiya cəmiyyəti - cəmiyyətin bütün sahələrinin inkişafında elm və texnikanın hakim olduğu bir cəmiyyəti ifadə edir (2, 6, 8, 11, 18).

Təsədüfi deyil ki, elm və texnologiya müasir dövrün ictimai strukturunun ən təyinedici amili kimi xarakterizə olunur. İnformasiya cəmiyyətinin inkişaf xüsusiyyətlərindən bəziləri bunlardır:

Elm və texnologiya əsaslı bir cəmiyyət olub, iqtisadi strukturun bilavasitə inkişafı ilə meydana gəlmişdir; Elm istehsalın əsas amilidir; Elm - məqsəd deyil, vasitədir; Fərdlər fasiləsiz, bütün həyat boyu öyrənirlər; Öyrənən fərd və öyrənən təşkilatlar vardır; Bir düzgün pozitiv baxış yerinə, alternativ baxış metodları vardır.

Təhsil sistemlərini formalaşdıran cəmiyyətin dəyişməsi, müasir texnologiya, o cümlədən kompüter, internet və ünsiyyətdəki yeniliklər təhsil anlayışında da dəyişmələrə səbəb olmaqda, təhsilə yeni tədris avadanlıqları və resursların istifadəsini də özü ilə gətirməkdədir.

"İnformasiya əsri"ndə kompüterlər, səs, görünüş, animasiya və inkişaf edən internet texnologiyaları kimi yeni anlayış və texnologiyalar təlim və tədrisdə yerini almaqdadır. Məhz informasiya və kommunikasiya texnologiyalarındakı

yeniliklər İnformasiya cəmiyyətinin yaradılmasında əhəmiyyətli rol oynayır (1, 14, 15, 16, 17).

İnformasiya cəmiyyətində yaşanan bu dəyişiklik və inkişafın ən çox təsir etdiyi sahələrin başında təhsil sahəsi gəlir. Təhsilin məzmunu, tədris proqramları, tədris resursları, müəllim və şagirdin funksiyası informasiya cəmiyyətinin ehtiyacları istiqamətində dəyişmiş və dəyişməkdədir.

Müasir dövrdə ictimai, iqtisadi, texnoloji və təhsil şərtlərinin dəyişməsi, xüsusilə elm və texnologiyada fasiləsiz yeniliklər, sürətli inkişaf təhsil sisteminin, xüsusilə ümumtəhsil məktəblərindəki tədris resurslarının bütünlüklə yenilənməsi ölkəmiz təhsil sisteminə müasir tələblərə cavab verən mexanizmlərin hazırlanması zərurətini yaratmışdır.

Məhz bu amil digər sahələrin, eləcə də tədris resurslarının məzmununa təsir etməkdə, onun dəyişməsinə zəruri etməkdədir.

İnformasiya cəmiyyətinin formalaşmağa başlaması ilə əlaqədar mediada və pedaqoji ədəbiyyatda “informasiya resursları” ifadəsi də işlədilir.

Elektron siniflərin təşkili; e-mail, video məktəb; tam elektron evlərin təşkili; uzaqdan (distant) təhsilin geniş yayılması və normal təhsil kimi qəbul olunması XXI əsrin xarakterik cəhətləridir.

Respublikamızda gedən təhsil islahatlarının əsas cəhəti “informasiya cəmiyyəti”nin tələblərinə uyğun müasir kommunikasiya texnologiyalarını təhsilin bütün pillələrində məqsədyönlü tətbiq etmək bacarığı formalaşdırmaqdır.

Ölkəmizdə təhsilin modernləşdirilməsi, təhsildə informasiya kommunikasiya texnologiyalarının tətbiqində ilkin addımlar artıq atılmışdır. Hazırkı dövrdə Azərbaycan üçün məhz təhsil sahəsi İKT-nin tətbiq istiqamətləri içərisində ən yüksək prioritetə malik istiqamət hesab edilir (1, 2, 3, 4, 5, 11). Onu da qeyd etmək ki, hal-hazırda İKT-nin tədris sistemində inteqrasiyası özünü başlanğıc dövrünü yaşayır.

Hazırda cəmiyyətin informasiya mədəniyyətinin ən mühüm göstəricisi informasiya resurslarının səmərəli istifadə edilməsi məsələsidir. Bu gün ən müəttərəqi yolla informasiya əldə edilməsinin ən geniş yayılan yolu informasiya resurslarının kompüter şəbəkələri onlayn (on-line-interaktiv, dialoq rejimi) rejimidir. Bu kompüter şəbəkəsi “böyük kompüter” (Host-kompüter) və informasiya resurslarını real vaxt rejimində

birbaşa istifadəçinin yanına gətirməyə, ondan istifadə etməyə imkan verir (5, 9, 16, 20).

Hazırda təhsildə əsas kütlələr keyfiyyətli təhsil təqdim etmək yalnız müasir tədris avadanlıqları və tədris resursları ilə mümkündür. Bunun üçün texnologiyanın imkanlarından daha çox faydalanmaq lazımdır. Keyfiyyətli, effektiv öyrənmələr reallaşdırılması üçün öyrənmə-öyrətmə mühitlərində tədris avadanlıqları və resurslarının istifadə edilməsinin zəruriti artıq bütün pedaqoqlar, təhsil müəssisələrinin rəhbərləri, müəxtəssislər, valideynlər, təhsilçilər və elm adamları tərəfindən bir mənalı qəbul edilir.

Təhsil prosesinin notisiəsi olaraq qiymətləndiriləcək texnoloji inkişaf təhsil prosesinin strukturunu dəyişdirməkdə, təhsil anlayışına fərqli bir dünyagörüş gətirməkdədir. Bu baxımdan texnologiyamızın mütləmə olaraq təlim-tərbiyə prosesində tətbiqi gətirdikcə əhəmiyyətini artırmaqdadır.

Kompüter əsaslı təhsil, internet əsaslı təhsil, distant-uzaqdan təhsil, xüsusi paket proqramlar, təhsil CD-ləri, telekonferans üsulları, müxtəlif proyeksiya aparatları, həmçinin digər oxşar tədris avadanlıqları və resursları təlim-tərbiyə mühitlərini zənginləşdirir. Belə ki, əvvəllər tədris prosesində istifadə olunan yazı taxtası, təpəgöz, film lentləri kimi tədris avadanlıqları və resursları yerini artıq daha müasir texnologiya məhsullarına: kompüterə, internetə, “ağıllı löhvə”yə və sairə buraxmaqdadır. Gün keçdikcə ənənəvi sinif və məktəblər öz yerini elektron siniflərə, elektron məktəblərə verəcəkdir (5, 7, 9, 10, 12, 14, 15, 20).

Müasir tədris avadanlıqları və resursları elm ilə tətbiq arasında köprü funksiyasını yerinə yetirir. Tədris avadanlıqları və resursları problemlərə həll axtaran, elmin çıxardığı məlumatları təlim-tədris üçün istifadə ediləcək hala gətirən bir aqardır.

Konkret mənada tədris avadanlıqları və tədris resursları təlim-tərbiyə prosesində təcrübəni təmin edir.

Tədris avadanlığı və resursları müxtəlif elmlərin məlumatlarını xüsusi məqsəd, metod, ölçmə və qiymətləndirmə kimi təhsilin geniş sahələrində tətbiq edilir. Təhsildə ortaya çıxan problemlərin həll edilməsini, keyfiyyətin yüksəldilməsini, səmərəliliyin artırılmasını təmin edən bütövlük bir sistem olaraq qəbul edilir.

Tədris avadanlığı və resursları: öyrənmə-öyrətmə proseslərinin planlaşdırılması, həyata keçirilməsi, qiymətləndirilməsi və təkmilləşdirilməsində əhəmiyyətli funksiyalardır.

Tədris avadanlığı və resursları: öyrənmə-öyrətmə mühitlərini təsirli bir şəkildə tənzimləyən, təlim-tərbiyə prosesində meydana gələn problemləri həll edən, öyrənmə səviyyəsinin keyfiyyətini və qalıcılığını artıran bir effektiv sistemdir (2, 7, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 19).

Tədris avadanlığı və resurslarının əsas məqsədi: öyrənməyi təsirli və qalıcı bir şəkildə təmin etməkdir.

Tədris avadanlığı və resurslarının əsas məqsədlərindən biri də, gənc nəsli cəmiyyətin ehtiyacları istiqamətində, “İnformasiya əsrinə” uyğun yetişdirməkdir. Məhz XXI əsrin məktəbi gənc nəslə məlumat bolluğunda düzgün seçim etmək, axtarış, təhlil, istifadə, qiymətləndirmə və s. bacarıqları, problemləri həll etmə bacarıqları, təşəbbüskünlük, məsuliyyətlik, yaradıcılıq, öyrənmək bacarığı və s. oxşar keyfiyyətlərin formalaşmasını təmin etməlidir.

Bu baxımdan elm və texnologiyadakı yeniliklərə müvafiq hər fənnə uyğun yeni tədris avadanlığı və resurslarının təhsil mühitinin girməsini, təhsildə uyğun bir şəkildə tətbiqini dəstəkləmək üçün tələbdir.

Ənənəvi təhsildə şagird oxuyur və ya qulaq asır. Bu zaman yüzdə 10 ilə 20 arasında bir səmərə var. Ancaq, müəllimin söyi, tədris avadanlığı və resursların yardımı ilə bu səmərə 50 faiz və ya həttə 70 faiz artı bilər.

Tədris avadanlığı və resurslarının effektiv istifadəsi üçün müvafiq təlim-tədris mühitinin yaradılması və onlara uyğun olan metodların seçilməsi vacib amildir.

Tədris avadanlığı və resurslardan istifadə nəzəri məlumatlara söykənən, tətbiqə əsaslanan bir yanaşmadır. Bu yanaşma müəyyən prinsiplərə əsaslanır:

Məqsəd: Təhsilin bütün pillələrində təhsilçilərin tam öyrənməsi, öyrənmənin şüurlu reallaşması əsas məqsəddir.

Funksiya: Nəzəri məlumatlar və elmi prinsiplər çərçivəsində təhsilin reallaşmasına dəstək olmaq məqsədilə tədris proseslərini inkişaf etdirmək və bunları lazım olduqunda təkrarlamaq tədris avadanlığı və resursların əsas funksiyasıdır.

Mövzu və metoda müvafiq tədris avadanlığı və resursların seçilməsi təhsil mühitini daha səmərəli və elmi bir əraşdırma məkəinə çevirir.

Məzmun: Tədris resursları mövzunun məzmununa, təhsil standartlarına davamlılıq təmin edir. Çünki, dərsin məzmununu dəstəkləməyən bir resurs öyrətmədə təsiri aşağı olacaqdır.

Personal: Tədris mühitində müəllim və şagirdlərin fəal olmasını, qarşılıqlı əməkdaşlığını təmin edir.

Ətraf mühit: Dərs prosesinin baş verdiyi mühitin idarə olunması təhsil texnologiyasının tətbiqi üçün əlverişli bir mühit yaradır.

Müvəffəqiyyət: Təhsil texnologiyası təhsilçilərin uğursuzluğundan səbəblərini araşdırır və uğurlarını artıracaq yeni təkliflər verir və tənzimləyir.

Qiymətləndirmə: tədris avadanlığı və resursları təhsildə istənilən hədəfə nail olmaq səviyyəsini ölçə bilən obyektiv bir mühit yaradır.

Tədris avadanlığı və resursların faydaları. Başlıca faydalarını belə ifadə edə bilərik:

Sərbəstlik: tədris avadanlığı və resursların əsas funksiyası müəllim və ya şagirdi (tələbni) sərbəst hala gətirməkdir. Müəllimə və öyrəncilərə zaman və məkan cəhətdən sərbəstlik təmin edir.

Müxtəliflik və keyfiyyət: tədris avadanlığı və resursları müxtəliflik və keyfiyyətli təbliqlər təklif edir.

Birinci mənbədən məlumat: Ənənəvi təhsildə müəllimlər ümumiyyətlə məlumat ikinci və ya üçüncü mənbədən verirlər. Tədris resursları ilə isə şagird məlumatı daha çox birinci mənbədən alır. Birinci mənbənin sinifə gətirilməsi bilməmə halında tədris avadanlığı və resursların köməyi ilə onun sinif mühitində səs və görüntü olaraq gətirilmək imkanı təmin olunur.

Bərabər imkanlar: Tədris avadanlığı və resursları fiziki imkanları məhdud olan şagirdlər üçün təhsil imkanları təmin edir. Bundan əlavə, müəyyən səbəbdən kifayət qədər təhsil ala bilməyən şagird (yaxud tələbə) də təhsilini başa çatdırmaq imkanı əldə edir.

Yaradıcılıq: Tədris avadanlığı və resursları şagirdlərə çox variantlı öyrənmə imkanları təqdim edərək, yaradıcılıqlarının inkişaf etdirilməsini təmin edir.

Fərdi təhsil: Tədris avadanlığı və resursları fərdi təhsili təmin edir. Belə ki, şagirdə (tələbə) çalışma sürətində uyğun öyrənməyə imkan

verir. Şagird (tələbə) üçün müxtəlif alternativlər seçmək imkanı verdiyinə görə, öyrənmə sürətləndirən fərqlər tənzimlənilir.

Motivasiya: diqqət çəkir, motivasiya edirlər. Tədris mühitində hərəkətli və rəngli resursların gətirilməsi şagirdlərin (tələbələrin) diqqətini cərkək, motivasiya edərək, öyrənmə istəklərini artırmasına imkan edir.

Kopyalama sistemi: Hər il şagirdlərin (tələbələrin) sayı artıqca, tədris üçün tələb olunan resurslar kifayət etmir. Tədris avadanlığının köməyi ilə, təkrar-təkrar istifadə edilə bilən resursların hazırlanmasına imkan verir.

Bunlardan əlavə vaxta qənaət təmin edirlər, xatırlamağı asanlaşdırır.

Mücrərd, mürəkkəb anlayışlar, əşyalar, proses və hadisələri sadələşdirir.

Tədris resurslarının səmərəli şəkildə istifadə edilməsi üçün aşağıdakı məsələlərə diqqət etmək vacibdir. İstifadə olunacaq resurs:

- Fənnin və mövzusun məqsədlərinə müvafiq xüsusiyyətdə olmalıdır;
- Məzmunu elmi cəhətdən doğru olub, aktual məlumatları özündə əks etdirməlidir;
- Şagirdlər baxımından aydın və anlaşılacaq xüsusiyyətdə olmalıdır;
- Mücrərd, mürəkkəb anlayışları, əşyalar, proses və hadisələri sadələşdirməlidir;
- Vaxtı çox yaxşı nizamlamalı, tədris resurslarından istifadəyə görəyindən çox zaman ayrılmamalıdır;

• Təlim prosesində şagirdlərin marağını artıracaq, diqqətlərini cərkək, motivasiyanı gücləndirəcək və qalıcı öyrənmə yaratmaq xüsusiyyətində olmalıdır;

• Şagirdin dərdsə iştirakını dəstəkləmək qabiliyyətində olmalıdır;

• Şagirdlərin fərdi fərqlilikləri, fərqli maraqlar, ehtiyac və qabiliyyətləri diqqət mərkəzində saxlanmalıdır;

• Şagirdlərin tədris resurslarından istifadə etmələrində mütləq nəzarət edilməlidir;

• Fənnin və dərsin mövzusunə əhatə edən bütün məlumatlar deyil, əhəmiyyətli və xülasə şəkili məlumatları əhatə etməlidir;

• İstifadə ediləcək vizual xüsusiyyətlər (şəkil, qrafik, rəng) əhəmiyyətli nöqtələri vurğulamalıdır. Həddindən artıq istifadədən qaçılmalıdır;

• Texniki şərtlər - xüsusiyyətlər baxımından yararlı olmalıdır;

• Tədris proqramındakı dəyişikliklərə uyğun olaraq lazım gələndə asanlıqla təkmilləşdirilməli və yenilənməli keyfiyyətdə olmalıdır;

• Qarşılıqlı əməkdaşlıq: şagirdlərin öz aralarında və müəllimlərlə qarşılıqlı ünsiyyət qurma imkanı təmin etməlidir (7, 13, 14, 17).

Bunlardan əlavə tədris resursları ilə bağlı nəzərə alınması lazım olan bəzi prinsiplər vardır. Bu prinsiplərin aşağıda qısa izahı verilir:

✓ Əhəmiyyətlik prinsipi: Tədris resursu nə qədər mənalı olarsa, öyrənmək daha asan olar.

✓ Asandan çətinə, konkretədən mücrərdə prinsipi;

✓ Çox nümunə prinsipi: bir anlayışın mahiyyətini göstərmək üçün bir çox nümunə verilməlidir;

✓ Vizual prinsipi: istifadə ediləcək vizual xüsusiyyətlər (şəkil, qrafik, rəng) əhəmiyyətli nöqtələri vurğulamaq üçün istifadə ediləməli, həddindən artıq istifadədən qaçılmalıdır;

✓ Seçicilik prinsipi: fənnin və dərsin mövzusunə əhatə edən bütün məlumatlar deyil, əhəmiyyətli və xülasə şəkili məlumatları ehtiva etməlidir;

✓ Əməkdaşlıq prinsipi: şagird-müəllim, müəllim-valideyn, şagird-şagird arasında ünsiyyət, qarşılıqlı humanist əməkdaşlıq, təlim fəaliyyətində əməkdaşlıq təmin ediləməlidir;

✓ Bütövlük, tamli prinsipi: şagirdin öyrədiləcək hədəflərini, təhsilin bütün komponentlərinin vahidliyi, bir tam olaraq götürülməlidir;

✓ Fonun mənalılığı prinsipi: şəkil ya da yazıya məna qatacaq bir fon olmalıdır. Açıq zəmin üzərinə tünd rəng, tünd zəmin üzərinə açıq istifadə ediləməlidir; Məssələn; Ağ-göy, sarı-qara, ağ-yaşıl, qırmızı-mavi, sarı-qırmızı, ağ-qırmızı;

✓ Birləşdiricilik prinsipi: bir-birylə oxşarlığı, yaxınlığı və ümumi cəhətləri olan obyekt və hadisələr əlaqəli hesab edilir və daha yaxşı xatırlanır;

✓ Sistemliklik prinsipi: təhsilin məzmunu (proqram, təlim materialı və tədris resursları) ciddi sistemlik əsasında qurulmalıdır. Fənn üzrə tədris avadanlığı və resursları ilə dərsin məzmununu sistemli birləşdirilməsi əsas hədəf olmalıdır;

✓ Anlama (şüurlu) prinsipi şagirdin təlim materialının məzmunu, əsas elementlərini dərk etməsi, başa düşməsidir;

✓ Həyatla əlaqələndirmə prinsipi. İstifadə edilən resurs (həmçinin tədris avadanlığı) gərək həyatla müvafiq olmalıdır. İstər tədris mövzuları, istərsə də, tədris prosesində təqdim edilən nümunələr, tədris avadanlıqları və resurslar, yaradılan fiziki və ictimai mühit, şagirdlərin şəxsi təcrübəsi, nəzəri biliklərin müxtəlif növ praktik işlərlə tətbiq edilməsi gərək həyatla yaxın olmalıdır;

✓ Yenilik prinsipi: proses və hadisələrin müasir dövrə uyğun olmalıdır;

✓ Biliklərin etibarlılığı prinsipi: təlimin hər mərhələsində, müvafiq tədris resursları ilə tədris planında verilən bilik və bacarıqların elmi cəhətdən düzgün, müasir dövürün tələblərinə uyğun "etibarlı öyrədilməsi" əsas hədəf olmalıdır;

✓ Sadəlik prinsipi: Diqqəti cərkəməsi və üzərinə saxlanması üçün hər bir resursun elementləri mürəkkəb deyil, sadə olmalıdır;

✓ Hədəf davranış prinsipi: İstifadə olunan resurs qazanılması nəzərdə tutulmuş hədəf-davranış formalaşdırmağa qadir olan xüsusiyyətdə olmalıdır;

✓ Müvafiq mühitin yaradılması prinsipi. Tədris prosesinin müvafiq tədris avadanlıqları və resursları ilə təmin ediləməlidir;

✓ İnkişafətdiricilik prinsipi tədris resurslarının müasir imkanlarından istifadə etməklə təlim prosesində şagirdin məntəqi təkəkkürünü və yaradıcılığını formalaşdırmaq məqsədilə xüsusi təlim şəraitinin yaradılması təmin ediləməlidir;

✓ Fərdilik prinsipi: İstifadə olunan resurs şagirdlərin fərdi xüsusiyyətlərinə uyğun olmalıdır (yaş, zəka, maraqlar, bacarıqları, səviyyə fərqləri).

✓ Fəallik prinsipi. Bu prinsip "şagird və müəllim aktivliyi" və ya "fəal öyrənmə" müvafiq tədris avadanlıqları və resursları ilə təmin ediləməlidir.

Təhsildə əsas prinsiplərdən biri də, şagirdə qazandırmaq istəyən bilik, bacarıq, vərdiş kimi davranışları formalaşdırılmasında şagirdlərin ola bildiyincə çox duyğu orqanına xitab etmək prinsipi. Bunun səbəbi tədris resursu nə qədər çox duyğu orqanına xitab edərsə, öyrənmənin də bir o qədər asan və təsirli olmasındır. Belə ki, bir sıra tədqiqatçılara görə, tədris materialının 83 faizi görmə, 11 faizi eşitmə, 3,5 faizi iyələmə, 1,5 faizi toxunma, yəzədə bir faizi dadma duyğu orqanları vasitəsilə öyrənilir. Bununla yanaşı, şagirdlər oxuduqlarının yəzədə 10 faizini, eşitdiklə-

rinin 28 faizini, gördüklərinin 30 faizini, həm eşidib, həm gördüklərinin 50 faizini, dediklərinin 70 faizini, edib-dediklərinin isə 90 faizini xatırlayırlar (9, 10)

Bütün bu prinsiplər bir-birli ilə sıx əlaqədə olub, bütün təlim-tədris fəaliyyətinə aiddir. Müəllimin tədris prosesində bu prinsiplərə kompleks əməl etməsi dərdsə daha səmərəli təşkil etməyə, bu da özlüyündə təhsilin keyfiyyətinin yüksəlməsinə kömək edir.

Tədris avadanlığı və resursların təlim-tədris fəaliyyətlərində, dərds ilə əlaqədar şagird, müəllim, ayrılan vaxt, metodlarla birlikdə sistemli bir şəkildə istifadə ediləməlidir. Burada ən əhəmiyyətli məqam tədris avadanlığı və resurslardan istifadənin təhsilin bir elementi olmasındır. Bu tarix tədris avadanlığı və resursların təhsildə necə bir yer tutmasının açıq bir göstəricisidir.

Problem İnfomasiya cəmiyyətinin hazırkı inkişafı, elin və texnika sahəsindəki yeniliklərin cəmiyyətə geniş yayılması və istifadə edilməsi ilə bağlı ölkənin təhsil sistemində tədris resurslarının bütönlüklə yenilənməsi və müvafiq təlim-tədris mühitinin yaradılması bir problem kimi getdikcə ən aktual xarakter alır.

Bu baxımdan təhsilin məzmunu ilə tədris resurslarının birləşdirilməsində, yeni təkəkkürü fərdin yetişdirilməsində, bilik və bacarıqların əldə edilməsində tədris resurslarından istifadə təhsilin ayrılmaz hissəsi olub, prioritet istiqamətlərdən birinə çevrilmişdir.

Problem elmi yeniliyi: Məqalənin elmi yeniliyi ondan ibarətdir ki, burada XXI əsrin inkişaf xüsusiyyətlərini, İnformasiya cəmiyyətinin tələblərinə uyğun ümumtəhsil müasirliyində müasir tədris resurslarından istifadəyə yeni yanaşma formaları və onların əhəmiyyəti, habelə gənclərin yetişməsinə müasir tədris avadanlıqları və resursların səmərəli istifadə edilməsi ilə bağlı məsələlər aydın şəkildə ifadə olunur, onun mahiyyəti, xarakterik əlamətləri, əsas prinsipləri, habelə istifadə imkanları və yolları diqqət mərkəzində gətirilib, didaktik material kimi istifadə etmək haqda fikirlər irəli sürülür, tətbiqi ilə əlaqədar faydalı tövsiyələr verilir

Problem praktik əhəmiyyəti: Bu məqalə təlim-tədris prosesində müasir resursların tətbiq etmə məsələsini vacibliyini əsaslandırır və müəyyən təsəvvür yaradır. Təhsilalanlara kompüter və internet və s. müasir texnologiyaları ilə işləmək vərdislərini qazandırılması və inkişaf etdirilməsi istiqamətində pedaqoqlara, təhsil müxtəssislərinə, bakalavrlara, magistrantlara, eləcə də problemlə maraqlanan hər kəsə kömək edəcəkdir.

Ədəbiyyat:

1. "Azərbaycan 2020: gələcəyə baxış" İnkişaf Konsepsiyası. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 29 noyabr 2011-ci il Sərəncamı. "Xalq qəzeti", 2013, 25 dekabr
2. Azərbaycan Respublikasında informasiya cəmiyyətinin inkişafına dair 2014-2020-ci illər üçün Milli Strategiya haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2 aprel 2014-cü il tarixli Sərəncamı. <http://President.az/articles/11312>. <http://e-qanun.az>.
3. Azərbaycan Respublikasında Təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyası. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 24 oktyabr 2013-cü il tarixli Sərəncamı. "Azərbaycan müəllimi" qəz., 2013, 25 oktyabr
4. Azərbaycan Respublikasında təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyasının həyata keçirilməsi ilə bağlı Fəaliyyət Planı. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 15 yanvar 2015-ci il tarixli Sərəncamı. <http://e-qanun.az>.
5. "Elektron məktəb" layihəsinin tətbiq olunması haqqında Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin 5 oktyabr 2009-cu il tarixli 1108 nömrəli əmri. <http://edu.gov.az.ist.tarixi> 13 oktyabr 2014.
6. İnsan inkişafı. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının inkişaf proqramı. Bakı, 2014..
7. Məmmədova N. İ. Keyfiyyətli təhsil xidmətlərinin təqdim olunmasında müasir tədris avadanlıqları və resursların rolu // Bakı Qızlar Universitetinin Elmi əsərləri, 2016, № 4
8. Məmmədova N. İ. Tədris avadanlıqları və resursların məzmununun dəyişməsinə zəruri edən amillər // Azərbaycan məktəbi, 2016, № 2
9. Məmmədova N. İ. Ümumtəhsil məktəblərində tədris avadanlıqları və resurslardan istifadə imkanları: Metodik vəsait. Bakı: Mütərcim, 2017.
10. Məmmədova N. İ. Ümumtəhsil məktəblərində tarix fənninin tədrisində avadanlıq və tədris resurslarından istifadəyə müasir yanaşma istiqamətləri. "Azərbaycanda təhsil quruculuğunun prioritetləri: müasir yanaşmalar" mövzusunda beynəlxalq elmi konfransın materialları. Naxçıvan, 05-06 iyun 2015. Bakı: Mütərcim, 2015.
9. Məmmədova N. İ. Ümumtəhsil məktəblərində tədris avadanlıq və resurslarından istifadə problemlərinə yeni yanaşma: Monoqrafiya. Bakı: Mütərcim, 2017.
10. Məmmədova N. İ. Yeni kurikulumlara uyğun müvafiq tədris resurslarının yaradılması / "Təhsilin inkişafı üzrə Dövlət strategiyası: perspektivlər və vəzifələr" mövzusunda respublika elmi konfransının materialları. Bakı: ARTPI-nin Təhsil Texnologiyaları Mərkəzi, 2015.
11. Təhsil sisteminin informasiyalaşdırılması üzrə Dövlət Proqramı (2008-2012-ci illər üçün). Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 10 iyun 2008-ci il tarixli Sərəncamı. <http://edu.gov.az/az/page/83/599>.
12. Alkan C. Eğitimde Bilgi Teknolojileri. Ankara: Anı Yayıncılık, 8-ci baskı, 2011.
13. Çelik, L. İ. Öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı, Demirel, Ö., & Altun, E. (Ed.). Öğretim materyallerinin hazırlanması ve seçimi. Ankara: Pegem Yayıncılık, 2012.
14. Yılmaz A. Eğitim Yönetiminde Bilgisayarlardan Faydalanmanın Avantajları ve Dezavantajları // Milli Eğitim Dergisi, 2005, № 166
15. Андресен Бент Б. Мультимедиа в образовании: специальный учебный курс. Информационные технологии в образовании. М.: Дрофа, 2007.
16. Мамедова Н. Роль современного учебного оборудования и электронных ресурсов в когнитивном развитии учащихся // Балтийский гуманитарный журнал. Россия, Калининград: «Полиар Плюс», 2016, том 5, № 4
17. D'Angelo Jill M. & Woosley Sherry A. Technology in the Classroom: Friend or Foe // Education, Sum.2007, vol. 127, № 4
18. Balay R. Globalization, information society and education// Ankara University: Journal of Faculty of Educational Sciences, 2004, vol.37, № 2
19. Knowlton J. Q. A Conceptual Scheme for the Audiovisual Field // Bulletin of the School of Education: Indiana University, May 1964, vol.40, № 3
20. Porandokht F. Future of Instructional Technology// Procedia - Social and Behavioral Sciences, 2011, № 30

Rəyçilər: *ped.ü.fəls.dok., dos.T.S. Paşayev*
ped.ü.fəls.dok.İ.B. Əmirəliyeva
 E-mail: nermine_m@mail.ru
 Redaksiyaya daxil olub: 13.12.2018